

سیدال حکماء مرعشی

دکتر محمود نجم آبادی

غریبه پرداخته است، آن گاه به تهران مراجعت می نماید. سیدعلی پس از تمام شدن تحصیلات طبی و سفر هندوستان به تهران می آید و در محله سرچشمه رحل اقامت می افکند و به مقتضای زمان مطبی تأسیس می نماید. اتفاقاً همان شخصی که با بی اعتنایی با وی تلقی نموده بود بیمار می شود. کسی را سید علی می فرستد که نزدش برود. سیدعلی می گوید: «بهتر آن است که تو نزد من بیایی». آن مرد نزد سید علی می رود و شرح حالش می گوید و نسخه می گیرد و از گفته خود پشیمان می شود. آن وقت سید علی می گوید: «رفتم درسی خواندم که بتوانم احتیاج مردم را برطرف نمایم و دیگران محتاج من باشند». در مشهد: سیدال حکماء مدتی در مشهد مقدس مجاور بوده و در خدمت حمزه میرزا، عموی ناصرالدین شاه، طبابت می نموده است. در تبریز: مرحوم سیدال حکماء مدتی نیز در تبریز در خدمت مظفرالدین شاه به طبابت خاصه وی پرداخته است.

در تهران: چنان که در بالا مذکور افتاد، در تهران در محله سرچشمه مطبی تأسیس می نماید و در دوران ناصرالدین شاه به طبابت آزاد پرداخته است. سپس در دوران مظفرالدین شاه به طبابت مخصوص این پادشاه منصوب می گردد. در تهران مکتب طبی و حکمتی داشته است و یکی از شاگردان ایشان مرحوم میرزا عبدالحسین خان رکن الحکماء فیلسوف الدوله، صاحب کتاب رد مطرح الانظار فی تراجم اطباء الاعصار می باشد.

وی صاحب قریحه خاصی بوده و با آن که با طب اروپا و اکتشافات و ادوات و لوازم جدید آشنایی نداشته شخصاً اسبابی برای حجامت درست نموده بود که برحسب آن که یک یا دو یا چند تیغ حجامت مورد لزوم بوده، با دگمه این کار انجام می گرفته است. به علاوه، برای اولین بار (قبل از آمدن دندان مصنوعی و عاریه از اروپا) یک دست دندان مصنوعی از عاج فیل ساخته که توسط فنی آن را به لثه نگاهداشته است.

این دندانها را مولانا آیت الله شهابالدین مرعشی (آقای آقاجنقی) به مؤسس مجله التفات نموده اند که به موزه دانشکده دندانپزشکی تقدیم گردد.

مقاله ذیل در سال ۱۳۳۸ در مجله جهان پزشکی، که به اهتمام دکتر محمود نجم آبادی منتشر می شد، چاپ شد. با عنایت به نایاب بودن مجله و اطلاعات مفید در مقاله، اینک تجدید چاپ آن سودمند دانسته شد.

نام و نسب: میر سید علی شرف الدین الحسنی المرعشی النجفی ملقب به «سیدال حکماء» جد مولانا آیت الله شهابالدین مرعشی معروف به آقا نجفی (که اکنون در قم اقامت دارند) از اولاد مرحوم علامه سید قوام الدین الحسینی المرعشی مؤسس سلطنت سادات مرعشیه در شمال ایران می باشد که شرح حال آن سلسله در حبیب السیر و تاریخ طبرستان سید ظهیرالدین مرعشی و آثار الشیعه جواهری و الریحانه مرحوم مدرس و ملوک العجم و التدوین آمده است. پدر سیدال حکماء نیز طبیب بوده و به شغل طبابت اشتغال داشته است.

تحصیلات: تحصیلات سیدال حکماء ابتدا در نجف اشرف بوده و به مانند اغلب محصلین آن زمان به تحصیل مقدمات و سپس فقه و اصول و حکمت پرداخته و پس از تحصیلات از نجف به تهران می آید. فقه و اصول را در خدمت مرحوم شیخ مرتضی انصاری - اعلی الله مقام الشریف - تحصیل نموده است.

در تهران و علت توجه به طب: آن مرحوم مدتی در تهران بوده و روزگار می گذراند. روزی یکی از اهالی تهران که از دوستان خانواده ایشان بوده وی را خطاب می نماید: «سیدعلی! چیزی شدی؟» و بابی اعتنایی با وی برخورد می نماید. سید علی بسیار متأسف شده و می گوید: «می روم علمی تحصیل کنم که مردم به من احتیاج داشته باشند و چیزی بشوم».

در اصفهان: سپس به اصفهان می رود و نزد میرزا حسن شیروانی که از اطبای دوران محمد شاه قاجار و برادر حاجی ملاشرف شیروانی (که مدتی سفارت ایران را در اسلامبول داشته است) به تحصیل طب (البته به فراخور آن زمان) می پردازد.

در هندوستان: سیدعلی پس از اتمام تحصیلات به هندوستان عزیمت می نماید و مدت قریب هشت سال در آن دیار به تحصیل علوم

از خصوصیات مرحوم سیدالکرماء آن که ایشان با علما و افاضل معاصرین خود مکاتبات داشته اند؛ من جمله با علامه شیخ محمد عبده مصری مفتی می باشد.

می گویند وقتی میر سید علی بیمار شده بود و شیخ اطلاع یافت، پس از بهبود وی قصیده به عنوان تهنیت جهت سید ارسال داشته است. در این جا متذکر می گردیم که اطباء قدیم - همان طور که مکرر بیان گردید - قبل از آن که وارد حکمت طبیعی یعنی طب بشوند، حکمت الهی یعنی فلسفه می آموختند و اصولاً تعلیم این دو رشته از حکمت برای طبیب لازم و ملزوم یکدیگر بود. منتها عده ای از آنان در فقه و اصول و علوم دینی نیز دستی داشته یا آن که از نظر جامعیت به علوم دیگر - به مانند شیمی و ریاضی و نجوم و امثال آنها - نیز می پرداخته اند.

۲. تعلیقه بر قانون شرح نفیسی (نا تمام).
۳. جنگ بمانند کَشکول (نسخه ها و مجریات نفیسی).
۴. رساله در عمل شمس (کیمیا - طلا سازی).

اولاد و بازماندگان

بازماندگان ایشان عموماً به شغل پدر و حرفه والدشان اشتغال داشته اند؛ بدین ترتیب: آقا میرزا سید جعفر افتخار الحکماء (فرزند ارشد)؛ آقا میرزا سید محمود، آقا میرزا ابراهیم؛ و سید شمس الدین محمود الحسینی مرعشی والد حضرت آیت الله آقای سید شهاب الدین مرعشی (آقای آقا نجفی) می باشند.

فرزند چهارم ایشان مرحوم سید شمس الدین مرعشی - رحمة الله

13eme Année
Juin - Juillet
1959
Vol. LVI-VI

سال سیزدهم
خرداد ماه و تیر ماه ۱۳۳۸
جلد صد و چهل و پنجم و هشتم

۴ و ۳
بهاء این دو شماره
۳۰ ریال

جهان پزشکی

DJAHANE PEZECHKI

علیه - طب را نزد پدرش (سیدالکرماء) و علوم دینی را نزد مرحوم آقا سید محمد کاظم طباطبائی یزدی و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی تحصیل نموده و به سال ۱۳۳۸ هجری قمری فوت نموده است.

فرزند ایشان مولانا آیت الله سید شهاب الدین ابوالمعالی از مراجع تقلید می باشند که به سال ۱۳۱۵ هجری قمری در نجف اشرف متولد گردیده و اکنون در قم به افادات علمی و دینی مشغول می باشند و بدون مجامله چراغی بسیار نورانی می باشند که از وجودشان محصلین و طلاب مقیم قم منتهای استفاده را می نمایند.

از التفات و محبت های ایشان بسیار متشکریم. این اطلاعات و عکس ها را ایشان در اختیار مجله گذرانده اند که صمیمانه تشکر می نماییم و بسیار خوشوقتم که توانستیم عکس یکی از پیش کسوتان طب ایرانی را زین صفحات مجله نمودیم.

وفات سیدالکرماء به سال ۱۳۱۴ هجری قمری در یکصد و چهارده سالگی و مدفنش در نجف اشرف (وادی السلام) می باشد. (رحمة الله علیه رحمة واسعة)

از کسانی که در حقیقت جامع علوم زمان خود بود، مرحوم سیدالکرماء می باشد و اینک در این مختصر مقام وی را در باره فقه و اصول و علوم دینی می نگاریم:

آن مرحوم را اجازات چندی از علما و دانشمندان دینی و علمی و طبی می باشد که نقل تمام آنها در این مختصر ممکن نیست.

مؤلفات

الف) چاپی

۱. زاد المسافرین در طب چاپ سنگی تهران.
۲. قانون العلاج که برای مرحوم حمزه میرزا، والی خراسان، نوشته است «در معالجه وبا و طاعون» چاپ سنگی تبریز.
۳. شرح و جیزه شیخ بهائی در درایه چاپ سنگی در تهران.
- ب) آثار قلمی آن مرحوم بسیار متعدد می باشند که مهم ترین آنها عبارت اند از:

۱. تعلیقه بر قانون شیخ (نا تمام).